

ALISHER NAVOIYNING TA'LIMIY-PEDAGOGIK QARASHLARI

Akbarova Maftuna*Buloqboshi 2-sonli politexnikumi ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi.*

Annotatsiya: Alisher Navoiy O'zbek tilini me'yorlashtirish, yangi so'zlarni yaratish, grammatik qoidalarni ishlab chiqishda katta hissa qo'shgan. Uning o'zbek tili va adabiyotiga oid asarlari bugungi kungacha doimiy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Alisher Navoiy, adabiyot, amaliy bilimlar, g'azal, ta'lim va tarbiya, madaniy taraqqiyot, turkiy til, nazariya va amaliyot.

Аннотация: Алишер Навои внес большой вклад в стандартизацию узбекского языка, создание новых слов и разработку грамматических правил. Его труды по узбекскому языку и литературе сохраняют непреходящее значение и по сей день.

Ключевые слова: Алишер Навои, литература, практические знания, газель, образование и воспитание, культурное развитие, тюркский язык, теория и практика.

Abstract: Alisher Navoi made a great contribution to the standardization of the Uzbek language, the creation of new words, and the development of grammatical rules. His works on the Uzbek language and literature are of lasting importance to this day.

Keywords: Alisher Navoi, literature, practical knowledge, ghazal, education and upbringing, cultural development, Turkic language, theory and practice.

KIRISH

Alisher Navoiy g'azallarini o'qir ekanmiz, uning badiiyatining yuqoriligi, sarmazmunligi, g'oyasining izchilligi, tarbiyaviy ahamiyatga egaligiga guvoh bo'lamiz. Shoirning g'azallari o'ziga xos san'at olamini tashkil qiladi. So'z san'atining yuksak g'oyalar ifodalangan oliy namunasi desak mubolag'a bo'lmaydi.

O'zidan boy adabiy meros qoldirgan ulug' bobomizning asarlari so'z san'atining eng yirik namunalaridir. Shoirning g'azallari shu yirik namunalarga yaqqol misol bo'la oladi. Alisher Navoiy ijodini o'rganar ekanmiz, undagi ma'no-mazmunning tunganmas ekanligiga guvoh bo'lamiz.

Alisher Navoiy ijodining muhim jihatlaridan biri uning ta'limiy-pedagogik qarashlari edi. U ta'lim-tarbiyaga katta ahamiyat berib, uni jamiyat taraqqiyoti, millat taraqqiyotining asosi deb bilgan. Navoiy o'z asarlarida aql-zakovatli, bilimdon, donishmand insonlar kamol topishida ta'lim-tarbiyaning ahamiyatiga alohida e'tibor qaratgan.

MUHOKAMA

Alisher Navoiy ta'lim ijtimoiy mavqei va kelib chiqishidan qat'i nazar, aholining barcha qatlamlari uchun ochiq bo'lishi kerak, deb hisoblardi. U ta'lim muassasalarini tashkil etish, bilim olishni xohlovchilarning barchasiga teng imkoniyatlar yaratishga chaqirdi. Navoiy jaholat va qoloqlikka qarshi kurashda tarbiyaning kuchiga ishongan.

Navoiyning ta'limiy-pedagogik qarashlarining yana bir muhim jihati amaliy ta'limning ahamiyatini e'tirof etish edi. U nazariya va amaliyotni uyg'unlashtirishga chaqirib, bilim real hayotda qo'llanilishi va foydali bo'lishi kerakligini ta'kidladi. Navoiy ta'lim amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga, o'quvchilarni nafaqat nazariy bilimlar, balki kundalik faoliyatida qo'llay oladigan amaliy ko'nikmalar bilan qurollantirishga qaratilishi kerak, deb hisoblagan.

Alisher Navoiyning ta'limiy-pedagogik qarashlarining yana bir muhim jihati ayollarni ta'lim-tarbiyaga jalb etish edi. Xotin-qizlarga ta'lim olishda teng imkoniyatlar yaratishga chaqirib, ularning intellektual va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish zarurligi haqida gapirdi. Navoiy bilimli xotin-qizlarning jamiyat va madaniyat rivojiga ulkan hissa qo'shishiga ishongan.

Alisher Navoiyning ma'rifiy-pedagogik qarashlari O'rta Osiyo va Sharqiy Osiyoda maorif rivojiga katta ta'sir ko'rsatdi. U hamma uchun ta'lim g'oyasini ilgari surdi va talabalar o'rtasida amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam berdi. Uning ta'limda tenglik va ayollarning rolini e'tirof etish haqidagi g'oyalari bugungi kunda ham dolzarbligicha qolmoqda.

Uning g'oya va tamoyillari mintaqadagi ta'lim tizimida aniq o'zgarishlarga olib kelgan ko'plab ta'lim islohotlari va siyosatiga asos bo'ldi. Alisher Navoiyning ta'limiy-pedagogik qarashlari qanday oqibatlariga olib keldi:

1. Ta'lim muassasalarini rivojlantirish: Navoiy ta'lim maskanlarini barpo etish, bilim olishni istagan har bir kishi uchun teng imkoniyatlarni ta'minlashga chaqirgan. Uning g'oyalari mintaqadagi maktab, madrasa va oliy o'quv yurtlarining rivojlanishiga asos bo'lib xizmat qildi.

2. Amaliy ta'lim: Navoiyning tarbiyaviy-pedagogik qarashlarining muhim jihatlaridan biri amaliy ta'limning ahamiyatini e'tirof etish edi. Bu esa ta'lim mazmunidagi o'zgarishlarga olib keldi, o'quvchilarning amaliy ko'nikma va malakalarini rivojlantirishga ko'proq e'tibor qaratildi. Ta'lim bilimlarni hayotda qo'llash va amaliy faoliyatga tayyorgarlik ko'rishga qaratilgan.

3. Ta'limda tenglik: Navoiy ta'lim sohasida ayollarga teng imkoniyatlar yaratishga chaqirgan. Uning ta'lim sohasida ayollarning rolini e'tirof etish haqidagi g'oyalari ta'lim tizimidagi o'zgarishlarga ta'sir ko'rsatdi, bu esa ayollarning ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirishga, ularning intellektual va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga olib keldi.

4. Madaniy taraqqiyotni kuchaytirish: Navoiy madaniyatni maorif orqali rivojlantirishga katta ahamiyat bergan. Uning bilimdon va donishmand xalqni kamol

toptirish haqidagi g'oyalari viloyat madaniy merosini rivojlantirishga turtki bo'ldi. Ta'lim xalqning madaniy o'ziga xosligini saqlash va targ'ib qilishning muhim vositasiga aylandi.

5. Zamonaviy ta'lim siyosatiga ta'siri: Navoiyning ma'rifiy-pedagogik g'oyalari bizning davrimizda ham ta'sir ko'rsatmoqda. Uning tenglik, ta'lim va amaliy mashg'ulotlarning ochiqligi tamoyillari zamonaviy ta'lim siyosatida dolzarb va talabga ega. Ko'pgina ta'lim tizimlari barcha talabalar uchun teng imkoniyatlar yaratishga va ularni amaliy ishlarga tayyorlashga intiladi.

Umuman, Alisher Navoiyning ma'rifiy-pedagogik qarashlari O'rta Osiyo va Sharqiy Osiyoda maorif rivojiga katta ta'sir ko'rsatdi. Uning barcha uchun ta'lim, amaliy ta'lim, ta'limda tenglik va ta'lim orqali madaniyatni rivojlantirish haqidagi g'oyalari mintaqada ta'lim tizimida aniq o'zgarishlarga olib kelgan islohotlar va siyosatning asosi bo'ldi. Navoiyning ta'siri zamonaviy ta'lim tizimlarida hamon sezilib kelinmoqda, bu yerda uning tenglik, qulaylik va amaliy ta'lim haqidagi g'oyalari dolzarb va qimmatli bo'lib qolmoqda.

XULOSA

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, Alisher Navoiyning ta'limiy-pedagogik qarashlari uning jamiyat taraqqiyoti, millat taraqqiyoti uchun ta'lim-tarbiyaning ahamiyatini chuqur anglaganligini ko'rsatadi. U aholining barcha qatlamlari uchun ta'lim olish imkoniyatini ta'minlashga chaqirib, amaliy ta'lim va malaka oshirish, shuningdek, ta'lim sohasida ayollarning teng huquqliligini ta'kidlaydi. Navoiyning ta'lim-tarbiya sohasiga qo'shgan hissasi, ta'limiy-pedagogik qarashlari hozirgi zamonda ham dolzarb va foydali bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Qayumov A. Alisher Navoiy (Mashhur siymolar hayoti). -T.: Kamalak,1991.
2. Navoiyning ijod olami. T., 2001.
3. Hayitov SH. Kaykovus va Alisher Navoiy talqinida qalb tarbiyasi. . Til va adabiyot ta'limi. 2005 yil 2-son, 84-bet
4. Navoiy, Alisher. Xamsa: Hayratul-Abror, Farhod va SHirin, Layli va Majnun, Sab'ai sayyor, Saddi Iskandariy.--T.: G'.G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti, 1986.-423 b.
5. Navoiy,Alisher. Hikmatlar: Bolalar uchun.-T.: A.Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti,1999.